

Nationaløkonomisk Forening

afholdt Møde Torsdagen d. 5 Marts. Paa Bestyrelsens Forslag optoges følgende nye Medlemmer: Grossererne Fritsche, Lefolii og Mannheimer, samt Literat Grüne. Formanden, Professor Frederiksen, foreslog derpaa, at der nedsattes et Udvalg, som skulde tage under Overvejelse, hvad der kunde gjøres for Udbredelsen af nationaløkonomisk Kundskab. Til dette Udvalg valgtes følgende Medlemmer: Professor Scharling, Statsrevisor Gad, Forfatteren M. Goldschmidt, Landstingssekretær Shaw, Etatsraad, Nationalbankdirektør Levy, Grosserer Kaarup og Godsejer Joh. Hage.

Diskussionen, der drejede sig om N. Christophersens Plan til kommunale Fønd for Alderdomsforsørgelser og Understøttelser, indlededes af Hr. N. Christophersen.

Indlederen bad Forsamlingen betragte det af ham udgivne Skrift: «Om kommunale Fønd» som Grundlag for Diskussionen. Dette Skrifs Hovedindhold var udarbejdet i Paragrafer som et «Forslag til Lov om kommunale Fønd». Paragrafformen var nærmest valgt for allerede derved at gjøre det klart, at der her tænktes paa Lovgivningsmagtens Indgriben til Spørgsmaalets Ordning; men Forslagsstilleren havde ingenlunde derved villet antyde, at Forslaget i dets foreliggende Skikkelse skulde kunne egne sig til Behandling i den lovgivende Forsamling. — Indlederen motiverede og oplæste derpaa Forslaget, hvis Hovedpunkter ere følgende: I hver Kommune dannes et Fønd, hvis Renter anvendes til Forsørgelse og Understøttelse af Personer, som paa Grund af Alder, Sygdom eller andre uforskyldte Aarsager ikke kunne ernære sig selv, for saa vidt de besidde Kvalifikationer, der gjøre dem værdige til

at understøttes uden Tab af borgerlige eller politiske Rettigheder. Derimod have umoralske, dovne og uværdige Personer ikke Adgang til disse Understøttelser, men ville i Tilfælde af Trang være at henvise til en Tvångsforsørgelse med Tab af politiske og Indskrænkning af borgerlige Rettigheder, der maatte staa ved Siden af en saadan Ordning som dens nødvendige Supplement. — Fondets Kapitalformue dannes ved aarlige bestemte Bidrag. Enhver erhvervsdygtig Person mellem 18—30 Aar svarer 2 Rdl., Arbejdsherrer, der benytte saadanne Personer, svare 1 Rdl. for hver og indestaa desuden for Arbejdernes Bidrag. Kommunen tilskyder $\frac{1}{2}$ Rdl. for hvert personligt Bidrag og Statskassen ligesaa. Samtlige Bidrag udgjøre for hele Landet ca. $1\frac{1}{2}$ Mill. Rdl. aarligt, hvoraf Statskassen udreder 200,000 Rdl., Kommunerne samme Beløb (svarende til 200 Rdl. af en stor Landkommune). De personlige Bidrag udgjøre ca. 800,000 Rdl. og Arbejdsherrernes ca. 300,000 Rdl. Fondenes Dannelselse afsluttes, naar Administrationen og de vedkommende Kommuner erkjende, at de ere store nok til at fyldestgjøre deres Forpligtelser ved Hjælp af Renteindtægten. Ligesaa beror enhver Fremskyndelse af det Tidspunkt, da det træder i fuld Virksomhed, paa Kommunen og Administrationen. Derimod maa dette Tidspunkt ikke udskydes vilkaarligt, men Grænsen fastsættes saaledes, at navnlig de Personer, som have ydet fra 18de—30te Aar i paakommende Tilfælde have Adgang til Understøttelse. Hver Kommunes Fond har sin egen Bestyrelse, der er undergivet Kommunalbestyrelsens og de offentlige Myndigheders Kontrol. Kommunen hæfter for Fondets Midler og skal erstatte mulige Tab. — Et Middel til at fremskynde det Tidspunkt, da Fondet begynder sin Virksomhed med at udrede Understøttelser, har man i Krediten, men Anvendelsen heraf bør ganske bero paa Kommunernes frie Beslutning og paa Administrationens Samtykke. Man kan tage som Exempel en Landkommune med et Indbyggerantal af 1800 Personer, der nu gjennem sit Fattigvæsen udreder ca. 1000 Rdl. aarligt til Syge og midlertidigt Trængende, som besidde de Qualifikationer, der vilde give dem Adgang til Understøttelser, men som efterhaanden demoraliseres saavel ved de Understøttelser,

de faa direkte af Fattigvæsenet, som ved Understøttelsen af de Fattiges Kasse, fordi der ingen virkelig Tvangsforsørgelse staar i Baggrunden. Ønskede en saadan Kommune strax at lade Fondet træde i Virksomhed, saa at der gjennem det udrededes 1000 Rdl. til saadanne Trængende, vilde det næppe være vanskeligt at optage et Laan af 20,000 Rdl., som naar det anbragtes til 5 pCt. vilde give denne Indtægt. Naar da Fondet med f. Ex. Halvdelen (ca. 750 Rdl.) af sine Indtægter af den aarlige Optrækning tilbagebetalte dette Forskud, kunde Kommunen vel være tjent med at overtage Forrentningen, eller med andre Ord at overdrage Fondet Kapitalen rentefrit, men vel at mærke imod at Summen tilbagebetales i passende Tid og at denne Tilbagebetaling begynder strax. Den vilde være fuldendt i 27 Aar. I Stedet for den stedfindende Udgift af 1000 Rdl. aarlig (med Udsigt til Fordobling for hver 10 Aar) vilde Kommunens Kasse faa en bestandig aftagende Rentebyrde, der tilsidst bliver 0, medens Fondet sættes i Stand til at overtage sin Byrde af 1000 Rdl., som før hvilede paa Kommunekassen. Fondet selv vil samtidigt kunne forøge sin Kapitalformue, dets Renteindtægter vil derved bestandigt stige, og dets Understøttelsesevne og Virksomhed voxer. Paa det Tidspunkt, da det fuldstændigt har tilbagebetalt sit Forskud, som derved er blevet dets fulde Ejendom, vil dets Kapitalformue mindst udgjøre det Dobbelte (40,000 Rdl.) og er naturligvis større, hvis det har været i Stand til at spare en Del af sin aarlige Renteindtægt. Det begyndte med til Gjengjæld for sit Forskud at overtage $\frac{1}{3}$ af Kommunens aarlige Fattigbyrde. Man give det en god og sikker Bestyrelse, der med Omsigt og fornuftig Økonomi vil varetage saavel Kommunens som Individernes Interesse, og der kan næppe være nogen Tvivl om, at en anden Tredjedel vil bortfalde af sig selv; Individernes Interesse vil jo paa det Nøjeste være knyttet til Fondets og navnlig til Bevarelsen af den fælles Kapitalformue. Men ogsaa til en retfærdig og fornuftig Anvendelse af dets Renteindtægt, da Tvangsforsørgelsen maa træde til, naar de andre Midler ere udtømte. Men ved den praktiske Udførelse vil der iøvrigt være mangfoldige Kombinationer mulige, hvorfor der i Skriftet S. 34 kun er givet

en Antydning af «en hensigtsmæssig Nutidiggjørelse af Fondets Kapitaler ved Kreditens Hjælp». — — Taleren bemærkede derpaa, at man formentlig i al Almindelighed vilde være enig om, at for saa vidt et Individ, der lever i et Samfund, udøver en Virksomhed, der kan kaldes nyttig, giver denne under normale Forhold et Udbytte ikke blot for ham selv og de Individder, med hvilke han nærmest samvirker, men ogsaa for den større Kreds indenfor hvilken hans Virksomhed falder, og endelig for Samfundet i det Hele. Men det Udbytte, Individet ved sin Virksomhed forskaffer sig selv, belinges væsentlig netop ved de samme tre Faktorer. Da dette nu gjælder om ethvert Individ, der udfolder en nyttig Virksomhed, fremkommer herved det hele uendelige Indbegreb af gjensidige Forpligtelser mellem Samfundet og Individet samt mellem Individerne indbyrdes. En Forpligtelse af en saadan Natur, der dog gik endnu videre, havde fundet sit Udtryk i Grundlovens § 84. Taleren ønskede denne Forpligtelse hverken udvidet eller hævet; men han ansaa den Maade, hvorpaa den for Tiden opfyldtes, for højest uheldig, ja i de fleste Tilfælde skadelig baade for Individerne og Samfundet. Naar Samfundet kunde paatage sig en saadan Forpligtelse uden Hensyn til om Individerne nogensinde havde gavnnet det, hvormeget mere var det da ikke særligt forpligtet lige over for de Borgere, der maaske gjennem et langt Liv havde gavnnet det? I Principet anerkjendtes ogsaa en saadan Forpligtelse, men hidtil havde der kun været truffet særlige Foranstaltninger til at opfylde den over for Statens Embedsmænd gjennem Pensioneringen. Forpligtelsen burde imidlertid opfyldes ikke alene lige over for enkelte Samfundsmedlemmer, men lige over for alle, der havde udfoldet en nyttig Virksomhed. Men havde man Midler og Raad til en saadan Udvidelse af Forpligtelsens Opfyldelse? Jo, ganske sikkert. Midlerne burde skaffes til Veje ved Samvirken mellem Individet selv og det med dets Virksomhed samtidige Samfund. — Spurgtes der, om de forskjellige Parter havde Raad til at gjøre de Ofre, der skulde paalægges dem efter Forslagets § 3, kunde dette Spørgsmaal besvares ubetinget bekræftende; for saa vidt angik Staten, Kommunen og Arbejdsherrerne. Men tvivlsomt var det, naar

det gjaldt alle Erhvervsdygtige mellem 18 og 30 Aar. Dog kunde Spørgsmaalet sikkert besvares bekræftende for deres Vedkommende, der staa i Tjenesteforhold eller arbejde for Andre, eller for omtrent tre Fjerdedele; derimod maatte der for en Del af Resten træffes Bestemmelser, som afgave Værn mod at der ikke paalagdes Nogen Byrder, som han ikke var i Stand til at bære. Men selv om han havde Raad til at bære de foreslaaede Udgifter, var det ikke dermed sagt, at man var tjent hermed. Af de Udtalelser om Forslaget, der vare fremkomne, gik saaledes den, der fandtes i et Cirkulære fra Præsidiat for de kommunale Alderdomsforsørgelser, ud paa, at ingen af de Vedkommende kunde være tjent dermed. En anden Udtalelse, nemlig «Dagens Nyh.s», gik endog ud paa, at det var grundlovsstridigt!

Bureauchef Falbe Hansen udtalte, at man maatte være Christophersen taknemlig, fordi han havde fremdraget Arbejderspørgsmaalet og fremsat bestemte Forslag, der tilsigtede en delvis Løsning af det nævnte Spørgsmaal. Forholdene i Arbejderstanden havde udviklet sig paa en sørgelig Maade; thi samtidig med, at der i de senere Aar havde været gode opadgaaende Konjunkturer for Arbejderne i de fleste europæiske Lande, havde disse i Almindelighed benyttet dem paa en temmelig letsindig Maade. Det havde herved vist sig, at Lønningsforhøjelse alene ikke forslog, og Tvang i en eller anden Form syntes altsaa at være nødvendig. Men uagtet Christophersen havde haft et aabent Øje for Tvangens Nødvendighed, maatte Taleren dog gjøre væsentlige Indvendinger mod hans Forslag. Christophersen havde overset, hvad det navnlig kom an paa, naar Talen var om at afhjælpe de lavere Klassers Onder: først gjaldt det at undersøge Aarsagerne til disse Onder, og derpaa maatte man se at finde Midler, hvorved disse Aarsager kunde fjernes. Som Aarsager kunde navnlig nævnes: Arbejdernes letsindige Formerelse, de mange uægte Fødsler, den Letsindighed, hvormed de indgik Gjæld, Mangelen paa Spar-sommelighed m. M. I Stedet for at søge disse Onder fjernede, vilde Christophersen tvært imod ved sine Forslag nedbryde en af de vigtigste Dæmninger herfor, idet han i sin § 8 foreslog,

at de af de kommunale Fond modtagne Understøttelser ikke skulde medføre nogen Indskrænkning i de borgerlige og politiske Rettigheder. Det havde ikke saa lidt at sige, at Skrækken for at miste disse Rettigheder bortfaldt; det vilde sikkert virke højest sørgeligt paa Tilstanden, hvis Følgerne af at modtage Fattighjælp bortfaldt. Fremdeles skulde man efter Christophersens Forslag i en vis Række Aar betale Fattigskatten to Gange. Det Christophersen vilde, var jo nemlig, at man foruden den nuværende Fattigskat i 30—40 Aar skulde betale en lignende Skat, der blot udrededes paa en noget forskjellig Maade, og naar denne Skats opsparede Beløb var løbet op til en Sum, hvis Renter udgjorde 3 Mill. Rdl., da skulde denne Rente træde i Stedet for Skatten. Men det var tvivlsomt, om der vandtes Noget ved saaledes at kapitalisere Fattigskatten; snarere vilde det maaske paaføre Tab. Hvorledes kunde den Omstændighed, at Fattigskatten, i Stedet for at betales som nu, blev udredet som en Rente af en Kapital, forbedre Forholdene? Medens Taleren saaledes maatte udtale sig bestemt imod denne Side af Forslaget, forekom det ham derimod, at Oprettelsen af kommunale Fond ved tvungne Bidrag fra selve Arbejderne og som anvendtes til Udlaan til Selvhjælpsforeninger og til Hjælp i Sygdoms- eller andre Ulykkestilfælde var en sund Tanke.

Professor Frederiksen fandt, at Christophersens Forslag gav mindre end Krebs's. Han kunde tiltræde flere af den foregaaende Talers Udtalelser, men fandt dog, at denne ikke havde været ganske retfærdig mod Christophersen, naar han havde talt om, at man efter Forslaget vilde komme til at svare dobbelt Fattigskat, da det dog i Virkeligheden var helt andre Folk, der kom til at bære den. Taleren var ikke saa tilbøjelig som Falbe Hansen til at gaa ind paa Tvang; han havde tvært imod megen Tvivl om, at den tvungne Ordning vilde være heldig. Den tvungne Ordning havde store moralske Mangler: enhver Tvang svækkede Selvansvarligheden. Lignende Indvendinger kunde gjøres mod Embedsmændenes Pensionering, der i det Hele i flere Henseender var analog med den foreslaaede Understøttelse af Arbejderne. Det vilde have en overordentlig heldig Indflydelse, om Folk selv blev nødt til at tænke

paa deres Fremtid; men der var stor Fare for, at Tvingen vilde have en uheldig moralsk Indflydelse paa Arbejderne.

Professor Scharling, der i meget kunde slutte sig til de to foregaaende Talere, hævdede, at Kvintessensen i Forslaget var Bestemmelsen om Lovgivningsmagtens Indskriden. Naar der var blevet draget en Parallel mellem den foreslaaede Understøttelse af Arbejderne og Embedsmændenes Pensionering, saa fandt han dog, at der her var meget væsentlig Forskjel; thi Pensionen tilkom Embedsmanden, der jo kunde betragtes som Statens Arbejder, i Følge en kontraktmæssig Overenskomst mellem ham og Staten. Naturligvis kunde Arbejdsherrene frivilligt indgaa en lignende Kontrakt med deres Arbejdere; men det var ikke det, Christophersen havde foreslaaet: hans Forslag gik ud paa Tvang. — Det var uheldigt, at Forslaget fremtraadte i Form af et Lovforslag; thi derved var det bleven nødvendigt at medtage en Del Detailbestemmelser, som Forslagsstilleren selv erklærede for uvæsentlige, men som dog ikke altid kunde sondres fra det Væsentlige, saa at det ikke klart fremgik, hvilke Bestemmelser der efter Forslagsstillerens Mening indeholdt de egentlige Principer. Imidlertid troede Taleren at kunne betegne som en Hovedparagraf § 8, i hvilken det bestemtes, at ingen Understøttelse, der udredes af de kommunale Fond, skal medføre nogen Indskrænkning af borgerlige og politiske Rettigheder. Det vilde i Praxis vise sig, at kun en forholdsvis ringe Del vilde blive bidraget til Understøttelsesfonden af dem, der skulde oppebære Understøttelsen. Christophersens Forslag indeholdt et Forsøg paa at kapitalisere Fattigskatten; men det var ikke noget højt Maal. Derhos var det umuligt at forudse, hvad der om 30 Aar vilde udkræves; man havde aldeles ingen Sikkerhed for, hvorledes Forholdene da vilde stille sig, og om det, der nu syntes tilstrækkeligt, da ogsaa vilde være det. Naar Christophersen havde talt om den Nytte, Arbejderne gjorde, saa kunde dertil bemærkes, at hvis Arbejderen gavnede de Andre, saa gavnede de Andre ogsaa ham, — saa det gik lige op. Naar saadanne Arbejdere, der kun havde deres Hænder at virke med, nu vare bedre stillede end lignende Arbejdere for 100 Aar siden, saa skyldtes dette

for en stor Del de Andre, der nu kunde betale mere for det samme Arbejde, og derfor stod disse ikke i nogen Gjæld til dem. Der vilde i Praxis rejse sig en Mængde Vanskeligheder imod Forslaget, da det ganske var baseret paa, at Alt skulde gaa efter en Snor, at der ingen Gnidningsmodstand skulde være, og at der intet Brud vilde ske; men at skabe et Fond paa 80 Mill. var en meget vanskelig Opgave. Her vilde udkræves store Administrationsomkostninger og ikke ringe Beløb vilde gaa tabt. Der vilde blive lagt en langt større Byrde end den pekuniære paa Folk. Paalagde Forslaget maaske knap saa store Byrder som Krebs's og Lundes, saa havde paa den anden Side Krebs og Lunde sat sig et langt højere Maal. Taleren sluttede med at udtale, at han følte sig overbevist om, at det var en smuk Hensigt, der havde fremkaldt Forslaget.

Professor Drachmann vilde gjøre nogle Bemærkninger om Arbejdernes formentlige Uomoralitet. Man havde sagt, at Arbejderne anvendte deres Midler paa en saare letsindig Maade. Nu skulde Taleren ganske vist ikke forsvare den Letsindighed, der sikkert undertiden udvistes; men han maatte dog hævde, at man fældede Dommen for tidlig. Arbejderen havde ikke i lang Tid haft en Løn, der var højere end den absolut nødvendige. Hvem var forøvrigt i Stand til at sige, hvor høj Lønnen skulde være? Men saalænge det var umulig at besvare dette Spørgsmaal, saalænge man ikke vidste Noget herom, kunde man ikke sige at Lønnen var for høj. Ligesom Mennesker, der i lang Tid have været udsultede, i Almindelighed ikke strax forstod at tage Maden til sig med det rette Maadehold, naar den endelig bødes dem, men ofte i Begyndelsen forslugte sig, saaledes forstod Arbejderne maaske heller ikke strax rigtigt at benytte den højere Løn. Der maatte hengaa længere Tid, inden man var berettiget til at tale om Arbejdernes Uomoralitet.

Christophersen hævdede, at det var af største Vigtighed, at Hjælpen ydedes i rette Tid; herved vilde Nøden blive meget mindre. Den af ham foreslaaede Ordning indeholdt en vis Garanti for, at Arbejderen fik Hjælpen i rette Tid. Forøvrigt henviste han til, hvad han i sit Skrift havde sagt om

Overgangstiden. Naar Frederiksen havde indvendt, at hans Forslag indeholdt en tvungen Ordning, saa maatte han svare, at Anvendelse af Tvang var berettiget alle Vegne, hvor det saas, at Friheden førte til Personens Undertrykkelse. At § 8, som Scharling havde paastaet, skulde være det Væsentlige i Forslaget kunde han ikke indrømme, snarere vilde han nævne Bestemmelserne i § 6, om Tvangsforsørgelse. Naar det sagdes, at man ikke kunde lægge saa store Byrder paa Arbejdsherrerne, som han havde foreslaet, saa vilde han spørge: hvorfor ikke? Gik man ud fra, at der ikke burde lægges Byrder paa Arbejdsherrerne, hvorledes vilde man saa stille sig til de Planer, der vare baserede paa Frivilligheden.

Scharling fastholdt, at § 8 var Hovedsagen. Han havde meget vel bemærket, hvad der var anført om Overgangstiden i Christophersens Skrift (S. 34), men saa ikke, hvorledes de der gjorde Antydninger lod sig udføre i Praxis. I Øjeblikket at tilvejebringe et Fond paa 80 Mill. Rdl. ved Kreditens Hjælp var en komplet Umulighed. Hvad Byrderne paa Arbejdsherrerne angik, havde Christophersen ikke givet nogen gyldig Begrundelse herfor. Forøvrigt kunde disse Byrder blive temmelig betydelige.

Direktør Bing troede i Modsætning til Frederiksen, at Tvangsforholdsregler ikke vilde have skadelige Følger. Det var i ethvert Tilfælde saa stort et Maal at skaffe Arbejderen en sorgfri Alderdom, at de i moralsk Henseende skadelige Følger, Tvangen muligvis kunde medføre, vilde være forsvindende herimod. Naar Tvangen var overordentlig vigtig, var det tilladeligt at anvende den, selv om en eller anden Arbejder maaske vilde udvikle sig heldigere uden den.

Efter at Christophersen og Scharling endnu havde vexlet et Par Repliker, sluttede Formanden Mødet, idet han meddelte, at det næste vil blive afholdt Torsdagen d. 9de April, og at Hr. Bureauchef Falbe Hansen da vil indlede en Diskussion om Varemarkedets almindelige Karakter.